

لزوم ایجاد "صندوق جبران خسارت های ملی"

دکتر عبدالناصر همتی
(رئیس کل بیمه مرکزی)

ما همواره تلاش کرده ایم که کار بر مبنای استراتژی و نه بر اساس حوادث و رخداد های تصادفی انجام گیرد. در سال های گذشته، سمینار های بیمه و توسعه را به بیمه خانوار، عمر و نظایر آن اختصاص دادیم و بعد از آن شاهد تحولی در این بیمه ها بودیم. امسال هم مطمئن هستیم موضوعی که برای سمینار انتخاب شده باعث تحول و جهشی در جبران خسارت های ناشی از حوادث طبیعی و موجب عزم ملی برای توسعه فرهنگ بیمه در کشور خواهد شد. ما از این عزم ملی استفاده می کنیم تا بتوانیم هدف های دولت را در صنعت بیمه به پیش ببریم.

در دنیای امروز، بیمه یکی از زیر مجموعه های اقتصاد و عاملی است که به تثبیت اقتصادی و اجتماعی کشورها کمک می کند. نقشی که بیمه در بهبود شرایط موجود، افزایش کارایی در زندگی اقتصادی- اجتماعی، تامین و تضمین لازم برای تداوم رشد و توسعه ایفا می کند انکار ناپذیر و به همین دلیل در جهان موقعیت ویژه ای پیدا کرده است. به همین دلیل، دولت ها، به ویژه در سال های اخیر، به رشد صنعت بیمه توجه خاصی داشته اند. در این

میان بیمه های بازرگانی از آن رو که جبران خسارت ها را به عهده کسانی می گذارد که حق بیمه پرداخت کرده اند و بار بزرگی از دوش دولت ها بر می دارند اهمیتی وافر یافته است. در ایران نیز تلاش های بسیاری صورت گرفته و تحولات چشم گیری در صنعت بیمه رخ داده است. مویده این ادعا نیز شاخص های مهمی است که وجود دارد. آماري که خدمت شما ارائه می دهم بیان گر آن است که صنعت بیمه واقعاً متحول شده است.

قاطعانه و با استناد به آمار و ارقام واقعی عرض می کنم که فعالیت چند سال اخیر در صنعت بیمه تقریباً معادل کاری است که طی ۷۰ سال گذشته در کشور انجام گرفته است. اما شاخص ها: مهم ترین شاخص در دنیا نسبت حق بیمه به تولید ناخالص داخلی یعنی نفوذ بیمه در کشور است. در پایان سال ۱۳۷۳ این نسبت ۰/۴ بود یعنی از هر صد واحد تولید ناخالص کشور ۰/۴ آن مربوط به بیمه بود. این نسبت امسال تقریباً به ۰/۷ رسیده است. بنابراین، تولید حق بیمه با توان بیشتری نسبت به تولید ناخالص افزایش پیدا کرده است. البته باید توجه کرد که این افزایش در چار چوب ساختار فعلی صنعت بیمه در کشور ما صورت می گیرد؛ ساختاری دولتی که رقابت چندانی در آن وجود ندارد. اطمینان دارم و مدیران صنعت بیمه هم مطمئن هستند که اگر ساختار اصلاح شود، چنانچه نظام های انگیزشی افزایش پیدا کنند و اگر آن اصولی را که وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی در خصوص بازاریابی اظهار داشتند به طور دقیق اجرا کنیم این رقم بسیار زود از مرز ۱ هم خواهد گذشت. بنابراین، با این امیدواری که بتوانیم به سرعت

خود را به سطح کشورهای دیگر برسانیم، از هیچ کوششی فروگذار نخواهیم کرد.

در طول تاریخ صنعت بیمه این نسبت هیچ گاه از ۰/۵۶ بالاتر نرفته است، حتی در اوج آن که درآمدهای نفت چهار برابر شد. در آن موقع که بیمه‌ها به علت واردات و نظایر آن غیر مستقیم رشد پیدا کردند این نسبت به ۰/۵۶ رسید که در حال حاضر از ۰/۶۵ رد شده و به ۰/۷ نزدیک شده است. به هر حال امیدواریم که در چارچوب همین قانون برنامه سوم بتوانیم فعالیت رقابتی و آزاد سازی را در صنعت بیمه و تحت همان نظارت قوی بیمه مرکزی به طور جدی پی‌گیری کنیم.

حال که صحبت از آزاد سازی و خصوصی سازی به میان آمد جا دارد به این نکته مهم نیز اشاره کنیم که بعضی‌ها تصور می‌کنند که با این قانون دیگر هر کس هر کار دلش خواست می‌تواند انجام دهد. نه این طور نیست؛ هر چه آزاد سازی گسترش پیدا کند نظارت هم قوی‌تر می‌شود. دولت باید از حقوق بیمه‌گذاران و مردم و مسیر صحیحی که بیمه باید بپیماید حمایت جدی کند که این را، در آیین‌نامه‌ها و مقررات حتماً در نظر خواهیم گرفت.

شاخص دیگر، ضریب خسارت است. این شاخص هم نشان می‌دهد که در صنعت بیمه تحول ایجاد شده است. ما ظرف چهار سال نسبت خسارت تحقق یافته به حق بیمه عاید شده را، که ضریب خسارت در صنعت بیمه است، از کمتر از ۵۰ درصد به بالای ۷۰ درصد رساندیم. این یعنی دور شدن از حاشیه امنیت سود بسیار بالا و حرکت به طرف سود پایین. اما چه بساک،

صنعت بیمه در زمینه دیگر سود خود را حداکثر کرده است: جلب رضایت مردم.

این دو روی سکه است. هر چه ضریب خسارت بالا برود مردم بیشتر راضی هستند و هر چه ضریب خسارت پایین بیاید شرکت های بیمه خرسندند. این ضریب باید چنان باشد که نه شرکت های بیمه روبه ورشکستگی بروند و نتوانند به ارائه خدمت پردازند و نه مردم تصور کنند که این ها در موقع دریافت حق بیمه، میهمان نواز و خوش روی هستند و به هنگام پرداخت خسارت، ترش روی و خسیس!

طبق آخرین آمار موجود، ضریب خسارت در سال ۱۳۷۷ به ۷۲ درصد رسید که ضریب بسیار خوبی است. البته این بدان معنا نیست که شرکت های بیمه سود نداشته اند؛ سود هم داشته اند، ذخیره هم گرفته اند، فعالیت هم کرده اند که با توجه به سیاست های دولت، جهت گیری بسیار درستی بوده است: فرمایش مقام معظم رهبری است، رئیس جمهور محترم، دولت محترم و وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی هم که رئیس مجمع عمومی بیمه مرکزی هستند تاکید می کنند که ما همین راه را ادامه دهیم که بهترین تبلیغ برای صنعت بیمه است.

سومین تحول صنعت بیمه مربوط به توسعه شبکه فروش، شعب و اشتغال در صنعت بیمه است که هر کدام شاخص مهمی است. صنعت بیمه در طول ۶۰-۷۰ سال گذشته فقط ۱۶۰ شعبه داشت، در حالی که در همین پنج سال گذشته ۲۲۰ شعبه جدید تاسیس شده است. با این حساب، در حال حاضر ما چیزی نزدیک به ۳۸۰ شعبه بیمه و ۲۴۰۰ نمایندگی و کارگزاری بیمه داریم. بازاریابی هم که بدون شبکه فروش امکان پذیر نیست؛ کسی نمی آید بخرد

شما باید بروید و بفروشید؛ برای فروش، باید همت کرد و به شهرها، روستاها و مکان های دور و نزدیک رفت. اشتغال نیز که اهمیت بسیاری دارد در صنعت بیمه سه برابر شده است. ما هم باید به دولت کمک کنیم تا بتواند اشتغال ایجاد کند. مطمئنم که اگر در صنعت بیمه ساختار خصوصی ایجاد شود، اشتغال افزایش بیشتری پیدا خواهد کرد. چه کاری بهتر از بیمه. سالم ترین خدمات در اقتصاد، صنعت بیمه است؛ پوشش خوبی می دهد، سوخت ملی را کم می کند و برای بازار سرمایه نیز منابع تهیه می کند.

نکته مهم بعدی، حضور پر قدرت صنعت بیمه در بازار سرمایه است. آمار بیان گر آن است که امسال ما از مرز ۲۰۰۰ میلیارد ریال فراتر رفته ایم. این رقم بسیار در خور توجهی برای صنعت بیمه است و به تدریج فعالان بازار سرمایه به سمت این صنعت می آیند. در حالی که قبل از این کسی گوشه چشمی هم به آن نداشت. بنابراین، صنعت بیمه در عرصه مهمی از اقتصاد که سرمایه گذاری و بازارهای مالی است با قدرت گام بر می دارد.

میزان رشد صنعت بیمه در کشور طی هفت ماه امسال ۵۶ درصد بوده است. این رشد بالاترین رشد در بخش های اقتصادی کشور و کمتر تابع تورم بوده که به معنای افزایش سرمایه های بیمه پذیر است و از افزایش بیمه گذاران خبر می دهد. این رشد ۵۶ درصدی، ثمره خودش را در چند سال آینده نشان می دهد و توجه به صنعت بیمه هم زیاد خواهد شد.

تحول دیگر مربوط به رشته هایی است که با مسائل اجتماعی مانند نقص عضو، درمان و تامین آینده و به طور کلی با امنیت اجتماعی سرو کار دارند. چهار رشته مهم در این زمینه عبارتند از: بیمه حوادث، بیمه درمان، بیمه شخص ثالث (که بیشتر جنبه های جانی و نقص عضو را در بر می گیرد) و

بیمه های عمر. این نوع بیمه ها در چند سال گذشته چیزی نزدیک به ۲۵ درصد پورتنفوی ما را تشکیل می داده اند، یعنی ۷۵ درصد پورتنفوی ما تابع بیمه هایی بود که با رشد اقتصاد رشد می کردند؛ مثل آتش سوزی و باربری که به رشد بقیه بخش ها وابسته اند. برای مثال، اگر در باربری فعالیت متوقف شود بخش بیمه های باربری صنعت بیمه هم متوقف می شود. در حال حاضر، سهم این چهار رشته در مجموعه پورتنفوی ما به ۵۳ درصد رسیده است، یعنی به دنبال بیمه هایی رفته ایم که مردم به آن نیازمندند و به همین دلیل است که نسبت رشد ما از تولید ناخالص داخلی بالاتر است.

اما موضوع اصلی سمینار. حوادثی مثل سیل و زمین لرزه در کشور ما بسیار زیاد اتفاق می افتد. حادثه خیزی کشور ما را، هم تاریخ گواهی می دهد و هم بررسی های علمی. این حوادث همواره بار سنگینی بر دوش دولت نهاده اند و دست بردار هم نیستند.

آمار بیان گر آن است که در طول تاریخ ۵۰ زمین لرزه بالاتر از ۵/۵ در مقیاس ریشتر در کشور ما اتفاق افتاده است. بین ۲۵ تا ۳۰ مورد سیل ویران گر نیز در کشور جاری شده است. از بین بردن جنگل ها و مراتع، خانه سازی در مسیر رودها و گسترش شهر نشینی باعث شده است که آسیب های ما از سیل خیلی بیشتر شود و نتوانیم نزولات آسمانی را کنترل کنیم.

در سال ۱۳۷۷ حدود ۷۱ میلیارد تومان فقط خسارت ناشی از حوادث طبیعی داشتیم. این مبلغ را چه کسی باید بپردازد. سال پیش ۷۱ میلیارد تومان بود. امسال هنوز شش ماه نگذشته، به ۸۵ میلیارد تومان رسیده است و احتمالا تا پایان سال به ۱۰۰ میلیارد تومان خواهد رسید. واقعا از توان دولت

خارج است. باید فکری اساسی کرد. ما نیاز داریم که به سیستم اتکایی وصل شویم اما متأسفانه در سیستم دولتی به سیستم اتکایی توجه نمی شود و حتی "صندوق جبران خسارت های ناشی از حوادث" هم که مطرح می شود بدون در نظر گرفتن بخش اتکایی است. در حالی که فقط در صورت اتکایی است که می توانیم سوخت ملی را کم کنیم. واقعا نگوئید است که پس از به راه افتادن سیل برای گرفتن وام دست نیاز به سوی صندوق ها و ارگان های خارجی دراز کنیم. در حالی که در سیل رودبار با این که بخش کوچکی بیمه بود منابع ارزی بسیاری وارد صنعت بیمه شد. هنوز هم که هنوز است خیلی از کارهای اتکایی صنعت بیمه را بدون کمک بانک مرکزی از همان منابع انجام می دهیم.

راه حل چیست؟ اگر بیمه اختیاری ادامه یابد و به ۲۰۰۰۰۰ هم برسد باز مشکل حل نشده باقی می ماند. با دوستان در صنعت بیمه هماهنگی زیادی کردیم تا بهترین راه حل ها را پیدا کنیم. بیشتر بحث بر سر این است که ما نیازمند یک صندوق هستیم، صندوقی که بتواند یک حداقل را پوشش دهد. یعنی یک حداقل اجباری در کشور داشته باشیم. پیشنهاد می شود که اسم آن را "صندوق تامین خسارت" یا "صندوق جبران خسارت های ملی" بگذاریم.

در صورت ایجاد چنین صندوقی، پیشنهاد این است که بر اساس اصول بیمه ای اداره شود، در غیر این صورت، باری بر دوش دولت است. برخی پیشنهاد می کنند که از طریق قبض برق مقرر بشود که مردم پرداخت کنند؛ حق بیمه ناچیزی هم برای بخش های روستایی در نظر بگیرند. برای مثال، ابتدا دولت تعهد کند و به تدریج با افزایش سطح زندگی مردم، بخشی از آن

را خود مردم جبران کنند. به عبارت دیگر، بدون مشارکت جدی دولت و خود مردم نمی شود این صندوق را تشکیل داد. برای مثال، پیشنهاد این است که منازل مسکونی شهری تا ۲ میلیون تومان پوشش اولیه داشته باشند؛ مازاد بر آن را مردم به طور اختیاری می توانند بیمه کنند. در این صورت در هر حادثه ای که پیش می آید دولت مطمئن است که صندوقی وجود دارد که منابع اولیه را مطرح و تقدیم می کند.

با صندوق پیشنهادی می توان بسیاری از مشکلات را حل کرد. در این سمینار، سه وزیر عمده حضور دارند که در این زمینه ذی مدخل، موثر و تعیین کننده اند و دیدگاه های خود را ارائه خواهند داد. کارشناسان محترم نیز صحبت خواهند کرد. صنعت بیمه هم که حاضر است. بنابراین امیدواریم که در پایان سمینار بتوانیم با تشکیل یک کمیته کاری، این دیدگاه ها و نتایج آن را به صورت مجموعه مقررات به دولت و به مجلس یا هر جایی که باید تصویب کند پیشنهاد کنیم و نتیجه بهینه بگیریم.

البته در این زمینه، ریسک آن مقداری بالاست و دوستان ما گاهی نگرانی هایی بروز می دهند. برای مثال می گویند: "اگر خدای ناکرده در تهران زمین لرزه ای اتفاق بیفتد صنعت بیمه که سهل است اتکایی ها هم نمی توانند جواب بدهند" ما هم این را قبول داریم ولی به هر حال احتمال زمین لرزه در هر جای این سرزمین وجود دارد و ابعاد آن را نیز نمی توان مشخص کرد. همیشه که نمی توان در نگرانی و بیم به سر برد و دولت را تنها گذاشت. بله، ریسک آن بالاست ولی این کار را می توان انجام داد و کل کشور را در مقابل حوادث طبیعی زیر پوشش گرفت. ان شاء الله در طول

برنامه پنج ساله سوم که دولت هم پیش بینی کرده است بتوانیم با برنامه ریزی تا ۵۰ درصد را زیر پوشش ببریم.

من خوش بین و امیدوار هستم، زیرا که می دانم در صنعت بیمه برای اجرای این نوع تصمیمات پتانسیل بالایی وجود دارد؛ با امید به این که در آینده نزدیک شاهد تحولات گسترده ای در صنعت بیمه باشیم و بتوانیم خدمات را چنان گسترش دهیم که کل کشور را در بر گیرد. ■

